

Översiktsplan för Rättviks kommun

Del 3 – Genomförande och konsekvensbeskrivning

Innehåll

18	Genomförande.....	108
18.1	Samverkan.....	108
18.2	Ta fram styrdokument och underlag.....	108
18.3	Ansvar för planeringsinriktningar.....	109
18.4	Ekonomi.....	109
18.5	Uppföljning och aktualitetsförklaring.....	109
19	Konsekvenser av planens genomförande.....	110
19.1	Ekologisk och miljömässig hållbarhet.....	110
19.2	Social hållbarhet.....	111
19.3	Ekonomisk hållbarhet.....	111
19.4	Avgränsning.....	111
19.5	Nollalternativet.....	112
20	Hållbarhetskonskvensbeskrivning.....	114
20.1	Befolkningsutveckling, bostadsförsörjning och näringslivets utveckling.....	115
20.2	Landsbygdsutveckling, naturvärden och fortsatt hävd av det öppna landskapet.....	119
20.3	Infrastruktur och hållbara kommunikationer, vatten- och avloppsförsörjning.....	123
20.4	Trygghet och säkerhet genom hela livet samt ett öppet, jämlikt och inkluderande samhälle.....	127
20.5	Konskvensbeskrivning i relation till relevanta miljömål.....	130
20.6	Samlad bedömning.....	134

18 Genomförande

Översiktsplanen är en övergripande, strategisk och framåtblickande presentation av Rättviks kommuns mark- och vattenanvändning mot år 2030. För att förverkliga den bild som översiktsplanen presenterar krävs politisk handlingskraft och att hela kommunens organisation är överens om det gemensamma ansvaret som arbetet innebär.

18.1 Samverkan

18.1.1 Regional samverkan

Kommunen bedriver regional samverkan inom flera sektorer och intresseområden. Samverkan sker bland annat inom vatten- och avloppsfrågor, turism och grön infrastruktur.

Genom regional samverkan kan kommunen bättre tillvarata dels kommunens intressen men även de regionala intressena och tillsammans åstadkomma praktiska resultat inom hållbarhet- och miljömålsarbetet, näringslivet och kommunal förvaltning.

Regional samverkan kring framför allt infrastrukturfrågor är också viktigt, men även inom andra områden.

18.1.2 Lokal samverkan

Kommunens nämnder, förvaltningar och bolag måste planera sin verksamhet och göra sina prioriteringar och investeringar i linje med översiktsplanens strategier och kommunens övergripande vision.

God dialog och samverkan med kommunens medborgare, näringsliv, föreningar och så vidare är ännu en framgångsfaktor för att lyckas med det långsiktiga arbetet.

En stor del av marken i Rättviks kommun ägs av privata aktörer och genomförandet av strategierna i planen kräver nära samverkan med dessa för att kunna ta tillvara på utvecklingsmöjligheterna.

18.2 Ta fram styrdokument och underlag

För att kunna ta väl underbyggda beslut i linje med översiktsplanens intention krävs tillgång till bra beslutsunderlag. I översiktsplanen föreslås flera dokument och utredningar som skulle behöva tas fram, eller revideras, för att ge kommunen rätt verktyg för att fortsätta arbeta med frågorna.

De dokument och utredningar som identifierats under arbetet med översiktsplanen listas nedan. Arbetet med att ta fram dessa underlag och utredningsdokument bör prioriteras och ligga till grund för verksamhetsplaneringen i berörd förvaltning. Varje dokument/utredning behöver ha en ansvarig förvaltning.

- Kulturmiljöprogram
- Kulturlandskapsplan
- Cykelplan/cykelkarta
- Revidering av vindbruksplan
- Grönstrukturplan
- Fördjupningar för Rättviks tätort, Boda kyrkby, Furudal och Vikarbyn
- Bostadsförsörjningsprogram
- Områdesbestämmelser

- Gestaltungsprogram för offentliga rum
- Utvecklingsplan för området mellan jvg och rv 70 i centrala Rättvik
- Parkeringspolicy
- Strategi för utbyggnad av IT-kommunikation
- Skyddsföreskrifter för alla vattentäkter
- Risk- och sårbarhetsanalys
- Åtgärdsvalsstudie väg 301
- Strategi för kommunens arbete med enskilt huvudmannaskap i detaljplaner

18.3 Ansvar för planeringsinriktningar

När översiktsplanen antagits kommer samhällsutvecklingsförvaltningen att sammanställa samtliga planeringsinriktningar i en handlingsplan, som inkluderar ovan beskrivna styrdokument och underlag. Sammanställningen kommer tydliggöra ansvarsfördelning och vara ett stöd i kommande verksamhetsplanering och uppföljning av översiktsplanen.

18.4 Ekonomi

Vissa av förslagen i översiktsplanen innebär stora investeringar, som ofta leder till en ökad kostnad för drift och underhåll. Investeringarna kan behöva delas upp i etapper och styras noggrant för att uppnå största möjliga samhällsnytta och möta kommunens utmaningar. Det är viktigt att nå samförstånd om en prioritering för dessa investeringar.

18.5 Uppföljning och aktualitetsförklaring

Varje mandatperiod ska kommunfullmäktige ta beslut om planens aktualitet eller besluta om revidering.

Enligt plan- och bygglagen ska en översiktsplan vara aktuell. För att följa med i ett föränderligt samhälle behöver den därför revideras.

Att ta fram en översiktsplan från grunden, vid den tidpunkt då planen förklaras helt inaktuell, är ett omfattande arbete. Genom att ständigt omarbeta den i de delar där uppdateringar behövs – genom så kallad rullande översiktsplanering – kan planen uppdateras succesivt.

Rättviks kommun har för avsikt att hålla planen aktuell med ständiga bearbetningar. Detta arbete kommer att bedrivas genom att:

- Samhällsutvecklingsförvaltningen genomför årlig avstämning av översiktsplanen och beslutar om behov av revidering av dokumentet/del av dokumentet.
- Ett aktualiseringsbeslut fattas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod.
- Styrdokument som det konstateras behov av i översiktsplanen tas fram. Vid behov arbetas resultatet från dessa in i översiktsplanen.
- Kommunen fortsätter att utveckla det organisatoriska samarbetet både internt och med kommunens olika aktörer och medborgare.
- Kommunala medel avsätts kontinuerligt för att genomföra översiktsplanens intentioner.
- Fortlöpande föra dialog med berörda fastighetsägare om strategiska markinköp och planläggning av mark för tätortens utveckling.

19 Konsekvenser av planens genomförande

I arbetet med att ta fram en översiktsplan ingår att analysera konsekvenserna av den plan som presenteras. Som en del av konsekvensbeskrivningen ska även en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ingå. Syftet med konsekvensbeskrivningen är att underlätta förståelsen av planen och dess genomförande.

Översiktsplanen för Rättviks kommun överensstämmer i stort med befintliga statliga, regionala och lokala ställningstaganden som gäller sedan tidigare. De konsekvenser som översiktsplanen bidrar med enskilt är därmed små.

Det här avsnittet redogör för de ekonomiska, sociala och ekologiska konsekvenserna av Rättviks kommuns översiktsplan. Hållbarhetsperspektiven stäms av emot de övergripande strategier som formuleras i dokumentet och konsekvenserna bedöms där med även på en mycket strategisk nivå.

Översiktsplanens strategiska och övergripande verkan innebär att planens förslag kommer ge konsekvenser för alla delar i samhället, även om många av de beslut som styr kommunens framtid ligger utanför vad stadsbyggandet kan påverka.

Konsekvensbeskrivningen görs samlat för de tre hållbarhetsaspekterna, inklusive MKB, och följer de krav som finns på framtagande av MKB enligt 6 kap. 11-18 §§ Miljöbalken.

19.1 Ekologisk och miljömässig hållbarhet

En hållbar miljö och ekologi är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete med de två andra hållbarhetskomponenterna (social och ekonomisk hållbarhet). Det handlar om jordens ekosystem och att långsiktigt bevara dess önskade funktioner, till exempel produktion av mat och energi, rent vatten, klimatreglering och rekreation (ekosystemstjänster). I Sverige har riksdagen beslutat att arbetet för ekologisk hållbarhet ska vägledas av det så kallade miljömålssystemet (läs mer i kap 4.2, del 1).

19.1.1 Miljöbedömning

Miljöbedömning är benämningen på den process där bland annat miljökonsekvensbeskrivning ingår. Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Miljöbedömningen kan delas in i följande steg:

1. Avgränsning

Innehållet i MKB:n avgränsas till att fokusera på de faktorer som kan leda till betydande miljöpåverkan.

2. Analys

Eventuella utredningar genomförs, data samlas in och kunskaperna om den miljöpåverkan planen kan tänkas medföra fördjupas.

3. Miljökonsekvensbeskrivning

Den betydande miljöpåverkan som planförslaget och alternativen (som planförslaget jämförs mot) kan leda till beskrivs och bedöms.

4. Samråd/utställning

Berörda kommuner, myndigheter och allmänhet ska få tillfälle att ta del av och lämna synpunkter på MKB:n.

Enligt 4 kap 2a § i plan- och bygglagen ska 6 kap 11-18 §§ i miljöbalken, tillämpas om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det innebär att en ÖP/FÖP i princip alltid ska miljöbedömmas.

5. Antagande

Det finns inget krav på att en MKB för planer ska antas formellt men i och med att kommunen antar översiktsplanen tar man också ställning till att MKB:n är ett tillräckligt underlag för beslutet.

6. Särskild sammanställning och uppföljning

När översiktsplanen antagits ska kommunen i en särskild sammanställning redovisa hur miljöaspekterna integrerats i planen och hur miljökonsekvensbeskrivningen och synpunkter från samråd har beaktats. Även skälen till att planen har antagits istället för de alternativ som varit föremål till övervägande samt vilka åtgärder som ska vidtas för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan ska redovisas.

19.2 Social hållbarhet

Översiktsplanen är inriktad på att visa vägen för en långsiktigt hållbar utveckling när det gäller bebyggelse och användningen av mark och vatten inom kommunens gränser. Men beslut om vår fysiska miljö har också inverkan på människors val och livsvillkor. En viktig del i planens syfte är att stödja en god social utveckling i kommunen.

En målsättning för framtiden är att alla i Rättviks kommun lever ett gott liv med god hälsa, känner tillit och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Kommunen kan bidra till detta på många sätt, bland annat genom en aktiv och genomtänkt samhällsplanering med fokus på tillgänglighet, trygghetsfrågor och delaktighet.

19.3 Ekonomisk hållbarhet

Med ekonomisk hållbarhet menas till exempel att ekonomisk tillväxt inte får ske till priset av ett segregerat och ojämlikt samhälle och en förstörd miljö. Samhället bör i stället anpassas efter vad miljön och människors hälsa tål. I visionen för Rättviks kommun talas om vikten av god tillväxt för näringslivet och en hållbar ekonomisk tillväxt för kommunen som helhet.

Det finns en mängd omständigheter i omvärlden som påverkar översiktsplanens samhällsekonomiska konsekvenser och att bedöma dem är osäkert. Konsekvenserna kan också skilja sig beroende på tidshorisont.

19.4 Avgränsning

Hållbarhetsaspekterna stäms av mot de strategiskt viktiga frågor som presenteras i översiktsplanens del 1 och som löper som en röd tråd genom planförslaget. I konsekvensbedömningen har dess frågor grupperats enligt följande:

- Befolkningsutveckling, bostadsförsörjning och näringslivets utveckling.
- Landsbygdsutveckling, naturvärden och fortsatt hävd av det öppna landskapet.
- Infrastruktur, hållbara kommunikationer samt vatten- och avloppsförsörjning.
- Trygghet och säkerhet genom hela livet samt ett öppet, jämlikt och inkluderande samhälle.

De miljöaspekter som MKB:n fokuserar på är: miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten, MKN för luft, buller, naturvärden, klimatpåverkan, kulturmiljövärden, landskapsbild och stadsbild, riksintressen och skyddade naturområden.

De sociala aspekter som de övergripande strategierna prövas mot är: fritid, rekreation och folkhälsa, trygghet och tillgänglighet, socialt hållbara platser, demokrati och delaktighet, barn och unga samt ett fungerande vardagsliv.

Ekonomiska aspekter som bedöms relevanta för en konsekvensbeskrivning rör näringsliv, besöksnäring, kommunikationer och kompetensförsörjning.

Avgränsningen i tid är satt till tidshorisonten för översiktsplanen som är 2030. Den geografiska avgränsningen är i huvudsak densamma som för översiktsplanen, men påverkan kan även uppstå utanför området.

19.5 Nollalternativet

Planförslaget ska jämföras mot ett nollalternativ, det vill säga att nuvarande situation fortsätter att råda, utan att denna översiktsplan träder i kraft.

Kommunens nuvarande översiktsplan antogs 1992 och är därmed så ålderstigen att den förklarats helt inaktuell. Kommunen står nu utan översiktsplan och nollalternativet blir därmed en situation utan översiktsplan. Beslut gällande mark- och vattenanvändning fortsätter i ett sådant fall att fattas utan den samlade styrning som en översiktsplan ger.

Det finns heller inga fördjupade översiktsplaner i Rättviks kommun och det finns i nuläget ingen övergripande bedömning av hur mark- och vatten bäst ska användas. Detta kan medföra risk för att befintliga värden går förlorade eller att utvecklingen hindras.

Översiktsplanen har en tvådelad funktion som både visionsdokument och som vägledande verktyg i vardagliga beslut. Utan ett sådant övergripande och vägledande dokument kommer det i Rättviks kommun saknas tydlighet om kommunens vilja. En sådan otydlighet kan ge negativa effekter för kommunens verksamheter och andra aktörer som önskar veta mer om sammanhang för att fatta beslut och göra investeringar.

19.5.1 Befolkningsutveckling, bostadsförsörjning och näringslivets utveckling

Nollalternativet innebär att kommunen, enligt plan- och bygglagen, måste göra mer omfattande studier och avvägningar i enskilda ärenden om lokalisering och etablering. Lagstiftningen menar att detta är nödvändigt i de fall då inte de översiktliga frågorna hanterats i en översiktsplan.

Den komplikation det ovan nämnda innebär kan ge fortsatt brist på bostäder och mark för verksamheter. Något som i sin tur kan ge till följd att befolkningen minskar och lämnar ett sämre underlag för handel, service och svårigheter att utveckla näringslivet.

Nollalternativet innebär att översiktsplanens LIS-del (plan för landsbygdsutveckling i strandnära lägen) inte kommer gälla och de särskilda skäl för dispens eller upphävande av strandskyddet som då tillkommer inte kan åberopas. En etablering inom de flesta av de föreslagna LIS-områdena bedöms då som osannolik.

19.5.2 Landsbygdsutveckling, naturvärden och fortsatt hävd av det öppna landskapet

Det är ett uttalat mål för Rättviks kommun att landsbygden ska utvecklas och att fler boende är önskvärt även utanför tätorterna. Initiativ till byggande mottas positivt och viljan att möjliggöra för den enskilde är stor.

Det öppna landskapet utgör del av kommunens värden och ska så långt som möjligt hanteras så att de inte byggs eller växer igen. Risk för sådan stegvist naggande i kanten av dessa områden finns då varje ärende om bygglov/etablering hanteras enskilt. Risken ökar vid nollalternativet då det saknas vägledning kring *hur* byarna, landskapen och landsbygden ska utvecklas.

Utan gällande översiktsplan finns det en risk att värdefulla natur- och kulturmiljöer påverkas negativt av exploateringar av olika slag. Att åtgärda otillfredsställande och dålig ekologisk status i tre av kommunens vattendrag kan försvåras vid avsaknad av ett övergripande långsiktigt dokument.

Stora ytor i kommunen omfattas av förslag på värdeetrakter för våtmarker, skogen och odlingsmarker. Vid avsaknad av övergripande vägledande plan finns risk att värdeetrakterna fragmenteras och på sikt förlorar sina värden vid enskilda prövningar om bygglov med mera.

19.5.3 Infrastruktur och hållbara kommunikationer, vatten- och avloppsförsörjning

Vid nollalternativet försvåras kommunens och andra aktörers investeringar i brist på helhetssyn. Ett effektivt infrastruktursystem av såväl vägar som VA- och fibernät måste planeras och prioriteras i relation till övriga lokala, regionala och nationella satsningar. I brist på översiktsplan förlorar Rättviks kommun denna översikt.

Utan en vägledande översiktsplan med tillhörande VA-plan saknas tydliga riktlinjer för kommunens hantering av enskilda avlopp, dricksvattentäcker och dagvattenhantering. Det kan leda till olika bedömningar i snarlika fall med följderna att åtgärder kanaliseras fel och inte sätts in där de gör störst nytta.

19.5.4 Trygghet och säkerhet genom hela livet samt ett öppet, jämlikt och inkluderande samhälle

Översiktsplanen är både ett verktyg för och en påminnelse om att tidigt i den fysiska planeringen beakta säkerhetsaspekter och att planera för tillgänglighet. Därigenom kan ett tryggt, säkert och inkluderande samhälle uppnås och riskerna minimeras. Med ett arbetssätt som uppmuntrar till dialog och samverkan kan invånarnas delaktighet i samhällsplaneringen stärkas. Nollalternativet beskrivs som en situation utan samlad vision och strategi för detta arbetssätt.

20 Hållbarhetskonsekvensbeskrivning

Konsekvenserna vid ett genomförande av översiktsplanen redovisas och bedöms i matriser nedan. Till grund för bedömningen används relevanta mål och normer som beskrivits i del 1 till översiktsplanen. I Tabell 1 presenteras en matris för gradering av konsekvenserna beroende på aspektens värde och graden av förväntad påverkan.

Tabell 1. Matris för gradering av konsekvenser.

	<i>Litet värde</i>	<i>Medelstort värde</i>	<i>Stort värde</i>
<i>Liten/obetydlig påverkan</i>	Ingen eller mycket liten konsekvens	Liten konsekvens	Måttlig konsekvens
<i>Måttlig påverkan</i>	Liten konsekvens	Måttlig konsekvens	Stor konsekvens
<i>Stor påverkan</i>	Måttlig konsekvens	Stor konsekvens	Mycket stor konsekvens

Observera att tabell 1 endast beskriver negativa konsekvenser och att konsekvenserna av översiktsplanen även kan vara positiva. Det kan till exempel handla om att ett miljövärde ökar i omfattning genom att en brist byggs bort eller att tillgängligheten till värdet ökar. Om värdet bedöms påverkas positivt markeras detta med vit bakgrundsfärg.

Bedömningarna i matrisen bygger på antagandet att översiktsplanen bidrar med överblick och struktur till de åtgärder som ska genomföras. Självklart skulle mycket av det som föreslås i översiktsplanen kunna genomföras även utan planens existens, men med översiktsplanen sätts varje enskild åtgärd och aktivitet i ett sammanhang där effekter och möjliga synergieffekter blir tydligare.

Matrisen redovisar vilka konsekvenser de strategiskt viktiga frågeområdena får för respektive aspekt (miljö, social och ekonomisk) i nollalternativet och i genomförandet av ÖP:n.

20.1 Befolkningsutveckling, bostadsförsörjning och näringslivets utveckling

Miljöaspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
MKN Vatten	Utan översiktlig planering kan LIS-områden inte utses. Om LIS-områden inte exploateras sker ingen förändring för MKN för vatten.	LIS-områden kan ge negativ påverkan på MKN i berörda sjöar på grund av mer båttrafik, anläggning av enskilda avlopp mm. I LIS-områden med befintlig bebyggelse förbättras förutsättningarna att ansluta till gemensam eller kommunalt VA, vilket påverkar MKN för vatten positivt.	Vid en eventuell exploatering av LIS-område ska gemensamt eller anslutning till kommunalt VA prioriteras.
MKN Luft	Med en mer spridd bebyggelse (p.g.a. avsaknad av ÖP) bor människor i högre grad utanför trafikpåverkade miljöer med sämre luft. Utan ÖP kan bebyggelseutvecklingen komma att ske mer slumpvis och spritt, vilket leder till fler bilresor och en negativ påverkan på luftkvaliteten.	En ökad inflyttning till serviceorterna innebär att fler människor bor där trafiken påverkar luftkvaliteten till det sämre. Genom att strategiskt bygga i närheten av befintlig infrastruktur och kollektivtrafik kan andelen bilresor minska vilket ger en positiv påverkan på MKN för luft.	Luftkvaliteten ska fortsatt bevakas så att MKN för luft inte överskrids.
Buller	Med en mer spridd bebyggelse bor människor i högre grad utanför trafikpåverkade och bullerutsatta miljöer. Utan ÖP finns risk för fler konflikter mellan bostadsbebyggelse och trafik, industrier och andra bullerkällor.	Genom att centrera bebyggelsen till serviceorterna och i närheten av trafikleder kan risken för bullerproblem öka. Genom ÖP:ns riktlinjer för bostadsbebyggelse och redovisning av bullerstörda områden, minskar risken för konflikter mellan bostäder och bullrande verksamheter.	Vid nya lokaliseringar intill järnväg eller större väg ska förekomsten av buller (och ev vibrationer) särskilt utredas.
Naturvärden	En mer spridd och slumpvis utveckling av bebyggelsen riskerar att fragmentera naturmark och minska markanvändning som stödjer ekologisk hållbarhet och som värnar naturvärden.	ÖP:n innebär ökad tydlighet för vilka områden med naturvärden som inte bör exploateras. Ett samlat grepp över grönstrukturen i Rättvik och övriga tätorter tas, vilket får positiva effekter på naturvärden.	Viktigt att de grönstrukturplaner som föreslås i ÖP tas fram och att man i dessa även ger förslag på och lyfter grönstrukturens möjlighet till ekosystemtjänster.
Klimatpåverkan	Kommunen har enligt PBL ansvar för att planläggning ska ske med hänsyn till klimataspekter. Utan översiktlig planering innebär att dessa frågor hanteras enskilt i varje ärende, med risk för olika bedömningar. Kom-	ÖP:n tydliggör var riskområden för översvämning, skred och erosion finns, samt hur ny bebyggelse ska förhålla sig till dessa.	ÖP bör lyfta krav på tekniska byggnadslösningar som klarar påfrestningar av ett framtida förändrat klimat.

	<p>munen har ingen sammanhållen klimatanpassningsstrategi. Befintlig och ny bebyggelse påverkas av bl a ökad fuktbelastning med risk för mögel samt ökade vindstyrkor.</p>		
<p>Kulturmiljövärden, landskapsbild och stadsbild</p>	<p>Utan ÖP, fördjupningar, detaljplaner och områdesbestämmelser saknas tydliga riktlinjer för vilka värden i kulturmiljön och landskapet som ska tas hänsyn till i bebyggelseutvecklingen och <i>hur</i> detta ska göras. Risker finns att värden i befintlig bebyggelse och i kulturlandskapet går förlorade.</p>	<p>Fördjupningar, detaljplaner och områdesbestämmelser tydliggör befintliga värden och vilka möjligheter som finns för om-, ny- och tillbyggnation.</p>	<p>Områdesbestämmelser tas fram för byar där det finns behov av att tydligare reglera hur värden i kulturmiljön ska värnas. Områden utanför de byar som omfattas av områdesbestämmelser bedöms i det enskilda bygglovsärendet samt omfattas i vissa fall av det kulturmiljöprogram som ska arbetas fram.</p> <p>Grönstrukturplaner som anges i ÖP ska tas fram och landskapsekologiska värden ska beaktas i planerna (grön infrastruktur).</p>
<p>Riksintressen (MB kap 3, 4 och 7), strandskydd, naturreservat, Natura 2000-områden</p>	<p>Statens riksintressen styr bebyggelseutvecklingen även utan ÖP, men riksintressets avgränsning, vilka värden som ska tas hänsyn till och hur de förhåller sig till andra allmänna intressen blir inte lika tydligt. Med en mer spridd och slumpvis planerad bebyggelse är det svårare att bedöma påverkan på specifika områden (riksintressen och andra skyddade områden)</p>	<p>Med ÖP:n minskar risken för att ny bebyggelse ska påverka riksintressen och skyddade områden negativt.</p> <p>ÖP:ns utvecklingsområden ligger nästan uteslutande inom riksintresseområdet för Siljansringen. Riksintresseområdet för Siljansringen är stort och det finns flera och varierande värden att ta hänsyn till, vilket ÖP:n med dess skala och detaljeringsgrad har svårt att redogöra för.</p>	<p>I de fördjupningar som tas fram för utpekade utvecklingsområden ska det tydliggöras hur ny bebyggelse ska förhålla sig till riksintressets värden i det specifika området.</p>
	<p>Nollalternativet innebär att inga LIS-områden exploateras vilket är positivt för strandskyddet och dess värden.</p>	<p>LIS-områden riskerar att påverka naturvärden och allmänhetens tillgång till stränder negativt.</p> <p>Med välplanerade LIS-områden finns förutsättningar att öka allmänhetens tillgänglighet till strandområden.</p>	<p>LIS-områden ska inte bebyggas om natur- och kulturvärdesinventering visar på kvaliteter som skulle försvinna eller hotas om området exploateras.</p> <p>LIS-områden ska inte bebyggas om det förekommer natur- eller kulturvärden som riskerar att skadas eller försvinna vid exploatering.</p>

Sociala aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
Fritid, rekreation och folkhälsa	Brist på medveten planering för utevistelse och rekreation kan vara negativt för folkhälsan.	Bostäder med välplanerad utemiljö, närhet till grönska och rekreativsmöjligheter ger positiva möjligheter till utevistelse, rörelse och lek.	I kommande grönstrukturplan och fördjupningar tydliggörs hur och var parker, utemiljöer osv ska skapas och utformas för att bli del av de tätbyggda kommundelarna.
	Spridd bebyggelse lämnar större ytor mellan de bebyggda delarna och skapar ett bilberoende.	Förtätning kan bygga bort ytor som idag uppskattas för lek och aktivitet.	I kommande fördjupningar tydliggörs hur serviceorternas ytor är tänkta att utvecklas och markanvändningen planeras i en genomtänkt helhet.
	Möjligheterna att gå och cykla försämras med mer spridd och ogenomtänkt placering av bebyggelse.	Bebyggelse och viktiga målpunkter ska bindas samman av ett väl genomtänkt GC-nät som främjar rörelse.	I kommande FÖP och cykelplan tydliggörs hur serviceorternas ytor är tänkta att utvecklas och var investeringar i GC-vägar ska prioriteras för att stötta bebyggelseutvecklingen.
	Med mer spridd bebyggelse förstärks behovet av bil och risken för luftföroreningar och buller ökar.	Förtätning och därigenom ett minskat bilberoende minskar förekomsten av luftföroreningar och buller.	Förtäta med hänsyn.
Trygghet och tillgänglighet	Mer spridd bebyggelse utan medvetet fokus på blandning och skapande av mötesplatser kan förstärka segregation och utanförskap.	Funktionsblandning med verksamheter, handel och bostäder integrerat ger levande miljöer under större delar av dygnet. Nya områden ska utformas trygga och säkra för alla.	I gestaltungsprogram och FÖP är det möjligt peka ut viktiga mötesplatser och riktlinjer för utformning av dessa
Socialt hållbara platser (mötesplatser, bostadsområden)	Mer spridd bebyggelse utan medvetet fokus på blandning och skapandet av mötesplatser kan förstärka segregation och utanförskap.	Ny- och ombyggnation ska uppföras med medvetet fokus på blandning och skapandet av mötesplatser.	
	Spridd bebyggelse utan blandning uppförs utan genomtänkt helhet	Den fysiska miljön ska utformas så att den skapar mötesplatser och bidrar till fysisk och social aktivitet.	Planera för varierande boendeformer och upplåtelseformer inom samma område.
Demokrati/delaktighet	Detaljplaner och bygglov som tas fram utan samverkan med närboende riskerar överklagan som försenar processen samt stärker känsla av utanförskap	Kommunens medborgare blir mer aktiva i samhällsplaneringen via dialog och samråd.	Medborgare och boende ska involveras i samhällsplaneringen.

Barn och unga	Uttalat fokus på barn och unga riskerar glömmas bort i planeringen.	Större nybyggnadsområden lokaliseras i närhet av skola, service och infrastruktur så att de enkelt nås av barn och unga.	Ffördjupningar tar grepp om serviceorternas markanvändning i helhetsgrepp och med barn och ungas perspektiv.
	Uttalat fokus på barn och unga riskerar glömmas bort i planeringen.	Bostäder med välplanerad utemiljö, närhet till grönska och rekreativsmöjligheter ger positiva möjligheter till utvistelse, rörelse och lek.	Barn och unga ska involveras i samhällsplaneringen.
Ett fungerande vardagsliv (underlättar planförslaget vardagslivet)	Spridda bostadsområden eller placerade långt från serviceortens tillgång på service och kollektivtrafik försvårar vardagslivet.	I Rättviks kommun ska finnas varierande bostadsområden med god tillgång till service och kollektivtrafik som underlättar ett fungerande vardagsliv och erbjuder olika möjligheter	
Ekonomiska aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
Näringsliv	Utan ÖP krävs det mer studier och avvägningar i enskilda ärenden om lokalisering/etablering vilket kan påverka nya exploateringar.	Att säkerställa mark för kommande exploateringar av olika behov skapas förutsättningar för nyetablering och utveckling av befintliga verksamheter.	Se till att markreserv och planberedskap finns vid behov.
Besöksnäring	Nollalternativet innebär att den LIS-plan som bifogas planen inte kommer gälla och utgöra dispenskäl för framtida ärenden om strandskyddsupphävande vilket kan påverka utbyggnad av fritids- och besöksbostäder.	Genom att besöksnäringens värden och utvecklingsbehov prioriteras ökar möjligheten att öka antalet besökande i kommunen och bidra till ekonomisk tillväxt inom besöksnäringen.	Prioritera besöksnäringens värden och utvecklingsbehov inom samhällsutvecklingen.
Kompetensförsörjning	Utan att kunna erbjuda attraktiva boenden finns en risk att kompetensförsörjningen blir svårare	En ökad befolkning och bostadsutbud i attraktiva lägen skapar förutsättningar för näringslivet att locka ny personal och behålla kompetent personal.	Möjliggöra bostadsutbyggnad i attraktiva lägen i kommande detaljplaner.

20.2 Landsbygdsutveckling, naturvärden och fortsatt hävd av det öppna landskapet

Miljöaspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
MKN Vatten	Utan gällande ÖP finns risk att värdefulla naturmiljöer påverkas negativt av exploateringar av olika slag. Att åtgärda otillfredsställande och dålig ekologisk status i tre av kommunens vattendrag kan försvåras vid avsaknad av ett övergripande långsiktigt dokument.	Med ÖP:n tydliggörs hur kommunen ska arbeta med vattendirektivet och MKN för vatten.	Se beskrivning av hantering av MKN för vatten och kommunens åtgärder på sid 119-120.
	Utan översiktlig planering kan LIS-områden inte utses. Om LIS-områden inte exploateras sker ingen förändring för MKN för vatten.	LIS-områden kan ge negativ påverkan på MKN i berörda sjöar på grund av mer båttrafik, anläggning av enskilda avlopp mm. I LIS-områden med befintlig bebyggelse förbättras förutsättningarna att ansluta till gemensam eller kommunalt VA, vilket påverkar MKN för vatten positivt.	Vid en eventuell exploatering av LIS-område ska gemensamt eller anslutning till kommunalt vatten prioriteras.
MKN Luft	Utsläpp av jordbruksmaskiner påverkar luftkvaliteten negativt.	Utsläpp av jordbruksmaskiner påverkar luftkvaliteten negativt.	
Buller	Med en mer spridd bebyggelse bor människor i högre grad utanför trafikpåverkade och bullerutsatta miljöer.	Småskalig förtätning och utveckling av attraktiva boenden på landsbygden är boendemiljöer som är mindre bullerutsatta än de i serviceorterna.	Med den förutsägbarhet och tydlighet som ÖP-/fördjupningar ger finns större möjligheter att planera i förhållande till bullerrisker från ex vindbruk, skjutbanor osv.
Naturvärden	En spridd och slumpvis utveckling av bebyggelsen riskerar att fragmentera naturmark och minska markanvändning som stödjer ekologisk hållbarhet och värnar naturvärden.	Utvecklingsstrategin med den huvudsakliga bebyggelseutvecklingen i serviceorterna begränsar fragmentisering av de öppna landskapen.	Värde-trakter för odlingslandskapet ska värnas och byggnationer får inte ske på ett sådant sätt att jordbruksmark inte kan brukas. Även om jordbruksmarken ligger i träda ska det vara möjligt att i framtiden återuppta brukandet. Kommunen ska identifiera igenväxta slåttermarker, betesmarker och ångar på kommunens egna mark men även på övrig mark som är i behov av hävd. Lämpligen kan detta ingå i den planerade kulturlandskapsplanen.

Klimatpåverkan	Med ett varmare och förändrat klimat ändras förutsättningarna för att fortsätta hävda de öppna landskapen. Växtsäsongen kommer troligen bli längre, skördarna större, men ett varmare klimat innebär också fler skadeinsekter och sjukdomar.	Med ett varmare och förändrat klimat ändras förutsättningarna för att fortsätta hävda de öppna landskapen. Växtsäsongen kommer troligen bli längre, skördarna större, men ett varmare klimat innebär också fler skadeinsekter och sjukdomar. ÖP:n innehåller inga specifika riktlinjer för klimatanpassning av jordbruk/hävd av öppna landskap.	
Kulturmiljövärden, landskapsbild och stadsbild	Utan ÖP och riktlinjer för fortsatt hävd av det öppna landskapet riskerar sammanhängande jordbruksarealer att splittras vilket är negativt för de kulturvärden som finns i det öppna landskapet.	Utvecklingsstrategin med den huvudsakliga bebyggelseutvecklingen i serviceorterna begränsar fragmentisering av de öppna landskapen. ÖP har dock svårt att påverka förutsättningar för lönsamhet i jordbruket.	Kulturlandskapsplanen är en åtgärd till stöd för arbete med kulturmiljövärden och det öppna landskapet.
	Utan tydliga riktlinjer genom t ex områdesbestämmelser finns risk att bebyggelseutveckling i byarna påverkar befintliga kulturvärden negativt.	Riktlinjer för hur ny-, om- och tillbyggnad på landsbygden ska förhålla sig till värden i kulturmiljön påverkar positivt. En kulturlandskapsplan ska tas fram.	Områdesbestämmelser ska tas fram för samtliga byar där det finns behov av att tydligare reglera hur värden i kulturmiljön ska värnas.
Riksintressen (MB kap 3, 4 och 7), strandskydd, naturreservat, Natura 2000-områden	Med en mer spridd och slumpvis planerad bebyggelse är det svårare att bedöma påverkan på specifika områden (riksintressen och andra skyddade områden)	Fortsatt hävd av de öppna landskapen och med möjliggörande för människor att fortsatt bo i de värdefulla kulturmiljöerna är en förutsättning för att dessa miljöer ska fortsätta leva.	
Sociala aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
Fritid, rekreation och folkhälsa	Utan övergripande ställningstaganden riskerar det öppna landskapets värden för friluftsliv och rekreation att steg för steg naggas i kanten då varje ärende om bygglov/ etablering hanteras enskilt.	Miljöer med höga kultur- och naturvärden av vikt för rekreation och friluftsliv bevaras och värdas.	Områdesbestämmelser ska tas fram för samtliga byar där det finns behov av att tydligare reglera hur värden i kulturmiljön ska värnas.
	Ett ostrukturerat hanterande av kommunens stora skogsområden riskerar förvanska viktiga värden för hälsa och friluftsliv.	Skogsområden med höga värden samt stora opåverkade skogsområden är en stor tillgång för hälsa, friluftsliv.	Skapa leder, skyltning, parkeringsplatser mm för att tillgänglig- och synliggöra friluftsområden.
Trygghet och tillgänglighet	Utan medveten satsning på kommunens landsbygdsområden finns risk att service och utbud koncentreras till tätorten.	Kommunens aktiva satsning på att stötta service på landsbygden, byskolor mm ökar närheten till samhällets service för fler.	

Socialt hållbara platser (mötesplatser, bostadsområden)	Utan LIS-områden minskar möjligheterna till nyetablerade aktiviteter i landsbygds lägen.	LIS-områden öppnar upp delar av landsbygden som utflyktsmål.	Ta fram och använd LIS-planen.
Demokrati/ delaktighet	Utan medveten satsning på kommunens landsbygdsområden finns risk att service och utbud koncentreras till tätorten.	Med kommunens aktiva satsning på landsbygden, kommer kommunens service närmare fler.	
Barn och unga	Outtalat fokus på barn och unga riskerar att de glöms bort i planeringen.	Kommunens aktiva satsning på att stötta service på landsbygden, byskolor mm ökar närheten till samhällets service för landsbygdsboende barn och unga.	
Ett fungerande vardagsliv (underlättar planförslaget vardagslivet)	Utan LIS-områden minskar möjligheterna till nyetablerade aktiviteter i landsbygds lägen.	LIS-områden möjliggör för sysselsättning på landsbygden. Satsningar för att stödja jordbruket och hålla landskapet öppet möjliggör för fler att leva på landsbygden.	Ta fram och använd LIS-planen.
Ekonomiska aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
Näringsliv	Avkastning från jord- och skogsbruk bedöms vara oförändrad	Genom att peka ut serviceorter och utvecklingsstråk skapas tydlighet för näringslivet om var kommunens satsningar på service kommer ske.	
		Genom att jordbruksmark och att det öppna landskapet prioriteras i kommunen kan det eventuellt påverka större och mer ytkrävande etableringar i de orter som omges av denna mark.	Erbjuda planlagd mark i andra attraktiva lägen i kommunen.
		Förutsättningar för att behålla ett aktivt och levande jordbruk ökar.	Se till att jordbruksmark inte bebyggs i kommande bygglov eller detaljplaner
		Omfattande satsningar på landsbygden är kostsamma	
Besöksnäring	En spridd mer spridd bebyggelse kan påverka upplevelsen av det öppna landskapet och i sin tur påverka besöksnäringen.	Många av de besökare som besöker kommunen förväntar sig att få uppleva det öppna landskapet genom att prioritera det skapas förutsättningar för ökat turism.	Se till att det öppna landskapet inte bebyggs i kommande bygglov eller detaljplaner

		Många av besöksmålen i kommunen ligger i det öppna landskapet och måste till viss del och med hänsyn till landskapet ges förutsättningar för att utvecklas.	Vid utveckling av besöksmål ska hänsyn tas till landskapets förutsättningar för att minska påverkan på helhetsupplevelsen.
Kompetensförsörjning	Utan att kunna erbjuda attraktiva boenden i det öppna landskapet finns en risk att kompetensförsörjningen blir svårare.	Bostadsutbud i attraktiva lägen skapar förutsättningar för näringslivet att anställa ny personal och behålla kompetent personal.	Erbjuda attraktiv planlagd mark i kommunen.

20.3 Infrastruktur och hållbara kommunikationer, vatten- och avloppsförsörjning

Miljöaspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
MKN Vatten	Ökad bil- och godstrafik på väg och fler verksamheter och industrier orsakar mer föroreningar som t ex oljespill, PAH och metaller i avrinningen från vägbanor.	Trafikmängden i kommunen ökar, men tack vare satsningar på järnväg, kollektiva färdmedel, bättre förutsättningar och infrastruktur för alternativa drivmedel, är den negativa påverkan på miljön mindre, jämfört med nollalternativet.	Målet om att begränsa transportsystemets klimatpåverkan och på så sätt bidra till en långsiktigt hållbar samhällsplanering ska genomsyra all fysisk planering.
	VA-planens riktlinjer följs även utan ny ÖP.	Med ÖP:n tydliggörs var restriktivitet ska råda när det gäller ny bebyggelse p.g.a. svårigheter att ordna VA-försörjning, samt vilka områden som ska skyddas för att säkerställa den långsiktiga vattenförsörjningen.	
MKN Luft	Ökad bil- och godstrafik på väg och fler verksamheter och industrier orsakar mer luftföroreningar.	Trafikmängden i kommunen ökar, men tack vare satsningar på järnväg, kollektiva färdmedel, bättre förutsättningar och infrastruktur för alternativa drivmedel, är det troligt att luftföroreningarna inte ökar.	Målet om att begränsa transportsystemets klimatpåverkan och på så sätt bidra till en långsiktigt hållbar samhällsplanering ska genomsyra all fysisk planering.
Buller	Mer fordonstrafik ger mer buller. Utan ÖP riskerar konflikter i större utsträckning uppstå mellan bostäder och bullerkällor så som trafik, logistik och verksamheter.	Mer tåg- och kollektivtrafik ger ökat buller. En välplanerad ÖP minskar risken för konflikter mellan bostäder och bullerkällor så som trafik, logistik och verksamheter.	När nya bostäder eller infrastruktur planeras ska trafikbullerförordningen följas.
Naturvärden	Genom åtgärder i VA-planen minskar utsläpp från läckande avlopp som orsakar övergödning.	Genom åtgärder i VA-planen minskar utsläpp från läckande avlopp som orsakar övergödning.	
Klimatpåverkan	Ökad bil- och godstrafik på väg och fler verksamheter och industrier orsakar mer utsläpp av klimatgaser. Avsaknad av infrastruktur för alternativa bränslen (inkl laddstationer för elbilar) hindrar invånarnas omställning till klimatvänligare fordon.	Ökad kapacitet för godstransporter på järnvägen, dubbelspår på Dalabanan och tågstopp i Vikarbyn ger förutsättningar för att minska CO ₂ , vilket är positivt för klimatet. ÖP förbättrar förutsättningarna för alternativa bränslen som har lägre klimatpåverkan.	

	Riktlinjer för hantering av dagvattenfrågor tas fram, vilket kan förebygga klimateffekter i form av översvämning.	Riktlinjer för hantering av dagvattenfrågor tas fram, vilket kan förebygga klimateffekter i form av översvämning. Med ÖP minskar risken för att ny bebyggelse och samhällsviktiga funktioner placeras i översvämningskänsliga områden.	
Kulturmiljövärden, landskapsbild och stadsbild	Vid utebliven utbyggnad av järnväg och väg tas ingen ny mark i anspråk.	ÖP redovisar inte var en ny dragning av länsväg 301 förbi centrala Rättvik skulle gå, men föreslår att arbete med en ÅVS inleds. En ny vägsträckning skulle få konsekvenser för både stads- och landskapsbild beroende på sträckning. Detsamma gäller ny väg från Vidablick till Hantverksbyn.	MKB för mer detaljerade trafikåtgärder hanteras i kommande FÖP. Vid utredning och byggnation av ny vägsträcka utreds miljöpåverkan i projektspecifika MKB.
Riksintressen (MB kap 3, 4 och 7), strandskydd, naturreservat, Natura 2000-områden	Vid utebliven utbyggnad av järnväg och väg tas ingen ny mark i anspråk. VA-planen säkerställer att MKN för vatten inte påverkas negativt vilket har positiv påverkan på RI och andra skyddade områden.	De vägåtgärder som föreslås i ÖP ligger alla inom RI för friluftslivet, men väntas inte påverka intresset i någon större grad. VA-planen säkerställer att MKN för vatten inte påverkas negativt vilket har positiv påverkan på RI och andra skyddade områden.	
Sociala aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
Fritid, rekreation och folkhälsa	Utebliven satsning på gång- och cykel samt kollektivtrafik ger mindre utrymme för "vardagsmotion"	Ett hållbart trafiksystem med övergång till gång, cykel och kollektivtrafik kan ge goda hälsoeffekter genom ökad rörlighet.	Innovativa lösningar för att hitta sätt att lösa kollektivtrafiken att nå fler kan behövas.
Trygghet och tillgänglighet	Utebliven satsning på god trafikmiljö och gång- och cykelvägar ökar risken för olyckor och skador i trafiken.	Satsningar på goda lösningar i trafikmiljön och gång- och cykelvägar ökar trafiksäkerheten.	I cykelplan är det möjligt att prioritera hur GC-nätet ska utvecklas och planera cykelvägnätet som en helhet.
	Utebliven satsning på pendlingsmöjligheter och kollektivtrafik begränsar möjligheterna till förflyttning och aktivitet för de utan bil	Ett trafiksystem som erbjuder olika transportsätt bidrar till en mer jämställd trafikmiljö då även de utan bil kan ta sig till viktiga målpunkter för arbete och fritid.	Planera för olika trafikslag och god kollektivtrafikförsörjning i hela kommunen.
Socialt hållbara platser	Ingen påverkan.	Medvetna satsningar på stråk för gång- och cykel som förbinder viktiga målpunkter	

(mötesplatser, bostadsområden)		kan öka tillgängligheten till mötesplatserna.	
Demokrati/delaktighet	Utebliven fiberutbyggnad försvårar för kommunens medborgare att ta del av samhällets möjligheter och nyheter.	Strukturerad fiberutbyggnad till stora delar av kommunen ger tillfälle för fler ta del av samhällets möjligheter och nyheter.	Ta fram en strategi för utbyggnad av IT-infrastruktur i kommunen.
Barn och unga	Utebliven satsning på pendlingsmöjligheter och kollektivtrafik begränsar möjligheterna till förflyttning och aktivitet för barn och unga.	Ett trafiksystem som erbjuder olika transportsätt bidrar till en mer jämställd trafikmiljö då även de utan bil når samhället i ökad utsträckning.	Planera för olika trafikslag och god kollektivtrafikförsörjning i hela kommunen.
Ett fungerande vardagsliv (underlättar planförslaget vardagslivet)	Utebliven satsning på pendlingsmöjligheter och kollektivtrafik begränsar möjligheterna för de utan bil .	Satsningar på fungerande infrastruktur är avgörande för att få vardagslivet att fungera.	Planera för olika trafikslag och god kollektivtrafikförsörjning i hela kommunen.
	Brist på tydliga styr-dokument för frågor som har påverkan på den enskildes egendom kan ge stora konsekvenser för dennes boende och ekonomi.	Tydlighet kring kommunens ambitioner och vilja vad gäller VA-, fiber- samt vindkraftutbyggnad ger förutsägbarhet och möjlighet till långsiktig planering för den enskilde.	Arbeta medvetet efter framtagna planer. Ta fram strategi för utbyggnad av IT-infrastruktur och revidera Vindbruksplanen
	Med sämre möjligheter till fiberanslutning och VA försvåras möjligheterna till boende i stora delar av kommunen.	Utbyggnad av fibernätet ger ökade möjligheter till att arbeta och studera hemifrån. God VA-försörjning säkerställer möjligheten till boende som är fungerande för både hälsa och miljö.	Ta fram strategi för utbyggnad av IT-infrastruktur i kommunen.
	VA-planen tydliggör kommunens långsiktiga ambition när det gäller VA-utbyggnad eller annan hantering av VA-frågor.	VA-planen tydliggör kommunens långsiktiga ambition när det gäller VA-utbyggnad eller annan hantering av VA-frågor.	Det är viktigt att VA-planen är väl förankrad politiskt och att det avsätts pengar till genomförande.
Ekonomiska aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/genomförande av planförslaget
Näringsliv	Vid nollalternativet försvåras kommunens och andra aktörers investeringar i brist på helhetssyn vilket kan påverka näringslivet.	Genom att peka ut utvecklingsstråk skapas tydlighet för näringslivet som då vet var kommunens satsningar på t ex kollektivtrafik föreslås ske. Utveckling av gång- och cykelnätet, kollektivtrafiken samt pendlarparkering, skapar positiva effekter för besöksnäringen som då kan öka.	Kommunen ska säkerställa att utveckling av järnvägen kan ske och inte planera bebyggelse eller annat som hindrar det.

		Satsningar på att öka kapaciteten på järnvägen för godstransporter och tågstopp i Vikarbyn kan skapa positiva effekter.	
Besöksnäring	Region Dalarna fortsätter att driva frågor kring åtgärder för att binda ihop cykelstråk längs med Siljans och Orsasjöns stränder.	Med hjälp av ÖP kan arbetet med Region Dalarnas utpekade cykelstråk stärkas samtidigt som kommunens cykelplan kan peka ut och bidra till utveckling av andra viktiga stråk för fritids-cykling. En ökad besöksnäring kan leda till ökade kostnader för utbyggnad av VA-anläggningar.	Prioritera utveckling av hållbara transportmedel vid framtagandet av nya planer.
Kompetensförsörjning	Utebliven satsning på pendlingsmöjligheter och kollektivtrafik begränsar möjligheterna till kompetensförsörjning.	Genom att skapa bra förutsättningar för pendling skapas en större arbetsmarknadsregion som kan gynna kommunen.	Stötta satsningar som skapar förutsättningar för en större arbetsmarknadsregion.

20.4 Trygghet och säkerhet genom hela livet samt ett öppet, jämlikt och inkluderande samhälle

Miljöaspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
MKN Vatten	Genomförs inga satsningar i enlighet med ÖP:s mål kring social hållbarhet fås heller inga positiva följd effekter på miljöaspekter som MKN vatten och luft samt buller.	Satsningar i ÖP som stimulerar till ökad fysisk aktivitet och transporter till fots eller med cykel är indirekt positivt för såväl MKN för vatten som luft och buller	
MKN Luft			
Buller			
Naturvärden	Genomförs inga satsningar för friluftsliv och andra sociala värden kopplade till naturen, ger det heller inga positiva effekter på värden i naturen.	Markförvärv som möjliggör allmänhetens tillgång till friluftsliv, värnandet av sociala värden i tätortsnära natur, satsningar på skolskogar, miljöanpassat skogsbruk m. fl. planeringsinriktningar i ÖP som stärker sociala värden kan även bidra till att stärka naturvärden.	Satsningar som främjar friluftslivet ska inte ske på bekostnad av naturvärden.
Klimatpåverkan	Genomförs inga proaktiva åtgärder som kan hindra risker kopplade till klimatförändringar kan detta leda till ökad otrygghet hos befolkningen.	Klimatförebyggande åtgärder som förhindrar risk för skred, ras och översvämning har positiv inverkan på människors upplevelse av säkerhet och trygghet.	
Kulturmiljövärden, landskapsbild och stadsbild	Ingen påverkan.	Ingen påverkan.	
Riksintressen (MB kap 3, 4 och 7), strandskydd, naturreservat, Natura 2000-områden	Ingen påverkan.	Ingen påverkan.	
Sociala aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/ genomförande av planförslaget
Fritid, rekreation och folkhälsa	Fokus på äldres perspektiv och aktivitet riskerar att falla bort.	Den fysiska miljön ska utformas så att äldre stimuleras till fysisk och intellektuell aktivitet.	Involvera ”de äldre” i planeringen för att få kännedom om behov och önskemål
Trygghet och tillgänglighet	Utan de planeringsinriktningar som lyfter fram äldres aktivitet och perspektiv riskerar dessa glömmas bort.	Äldreomsorg, skolor osv. ska utformas och placeras så att de upplevs som trygga och säkra.	Involvera berörda målgrupper i planeringen för att få kännedom om behov och önskemål

Socialt hållbara platser (mötesplatser, bostadsområden)	Uteblivna satsningar på mötesplatser minskar kommunens arenor för möten.	Insatser för att skapa mötesplatser, så som grönområden, torg, rekreationsytor m.fl. som välkomnar alla, ger förutsättningar att mötas, känna tillhörighet och skapa sammanhang.	
Demokrati/delaktighet	Utan översiktsplanens uppmaning att tidigt beakta delaktighet i samhällsplaneringen finns risk att värdet och behovet av delaktighet glömmas bort.	Vid planläggning för nya bostads- och verksamhetsområden ska närboende och medborgare bjudas in för att delta i planeringen. Även vid aktivt arbete för att nå olika målgrupper och medborgare kan det vara svårt att nå <i>alla</i> . Risk finns att den som frågar riktar sig till sina egna nätverk och informella kontakter.	Samhällsplaneringen ska drivas i dialog med berörda. Utveckla metoder för att nå många olika målgrupper.
Barn och unga	Utan översiktsplanens uppmaning att tidigt beakta delaktighet i samhällsplaneringen riskerar barn och ungas behov att glömmas bort.	Målpunkter som är viktiga för barn (skolor, fritidsanläggningar, parker mm) planeras så att de lätt kan nås av barn och unga. Barn och unga inbjuds till deltagande i planeringen.	Involvera berörda målgrupper i planeringen för att få kännedom om behov och önskemål.
Ett fungerande vardagsliv (underlättar planförslaget vardagslivet)	Samma som ovan.	Den fysiska planeringen ska fokusera på tillgänglighet och trygghet och ska vara inkluderande för alla.	Planera för varierande livsstilar och driv samhällsplaneringen med vetskap om att det finns mer än ett "rätt sätt"
Ekonomiska aspekter			
Aspekter	Nollalternativ	Planförslag	Åtgärder/genomförande av planförslaget
Näringsliv	Avsaknad av ÖP ger ingen direkt påverkan.	Genom att i kommande arbete med fördjupade översiktsplaner utreda frågor kopplat till risk och säkerhet kan etableringar snabbare komma till stånd. Ett medvetet arbete mot ett öppet samhälle som inkluderar alla människor kan ses som attraktivt och locka etableringar till kommunen.	Utreda risker och hantering av sådana i kommande arbete med fördjupningar av översiktsplanen.
Besöksnäring	Avsaknad av ÖP ger ingen direkt påverkan	Genom att tidigt i den fysiska planeringen arbeta med frågor som tillgänglighet och trygghet ökar möjligheten att skapa platser där människor trivs och mår bra. Detta gynnar också besökare vilket i sin tur blir positivt för besöksnäringen.	Arbeta med frågor som t.ex. tillgänglighet och trygghet i kommande kommunala planer.

Kompetens-
försörjning

Avsaknad av ÖP ger ingen
direkt påverkan

Genom att ha ett tryggt och
inkluderande samhälle,
skapas förutsättningar att
locka till sig människor med
olika bakgrund och
kompetenser.

20.5 Konsekvensbeskrivning i relation till relevanta miljömål

Det svenska miljömålssystemet redogörs för i del 1 av översiktsplanen. Generationsmålet och etappmålen bedöms inte i denna MKB. Nedan listas de nationella miljö kvalitetsmål som Rättviks översiktsplan berör.

20.5.1 Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig."

"Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas."

"De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Planen bedöms få positiva konsekvenser för miljömålen då det sker en förtätning av serviceorterna, vilket innebär bättre förutsättningar för kollektivtrafiken. Ny bebyggelse ska placeras strategiskt i närheten av befintlig infrastruktur och kollektivtrafik för att minska andelen bilresor. Boende i mindre byar och i vissa LIS-områden kommer dock fortfarande delvis vara beroende av bil.

Ökad kapacitet för godstransporter på järnvägen, dubbelspår på Dalabanan och tågstopp i Vikarbyn ger förutsättningar för att minska koldioxidutsläppen, vilket är positivt för klimatet. Översiktsplanen förbättrar förutsättningarna för alternativa bränslen som har lägre klimatpåverkan.

20.5.2 Giftfri miljö

"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Fortsatt odling med risk för läckage av kemikalier från bekämpningsmedel riskerar att påverka naturvärden negativt.

Det förekommer förorenade områden inom utvecklingsstråken och serviceorterna som kan bli aktuella för exploatering. I områden med förmodade föroreningar ska marken undersökas och behovet av saneringsåtgärder utredas innan mark eller byggnader kan användas för annat ändamål, vilket verkar i miljömålets riktning.

20.5.3 Säker strålmiljö

"Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

För översiktsplanen rör målet främst radon och elektromagnetisk strålning. Översiktsplanens planeringsinriktningar anger att ny bebyggelse där människor vistas varaktigt ska uppföras radonsäkert och enligt Svenska kraftnäts policy för magnetfältsnivåer. Detta verkar i miljömålets riktning.

20.5.1 Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag

"Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten."

"Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Planen kan påverka miljömålet både positivt och negativt. LIS-områden kan ge negativ påverkan i berörda sjöar på grund av mer båttrafik, anläggning av enskilda avlopp med mera. Det är därför viktigt att, där det är motiverat, ställa extra höga krav på rening av avloppsvatten och vid sjöar med övergödningssproblematik inte tillåta byggnation innan det finns möjligheter till adekvat anslutning till ett VA-nät. I de fall man bedömer att reningen inte kan bli tillräckligt bra och att det finns risk för att MKN för vatten påverkas negativt ska bebyggelse inte tillåtas. De LIS-områden som har befintlig bebyggelse kan dock ge positiv påverkan på miljömålet eftersom förutsättningarna till att ansluta till gemensamt eller kommunalt VA förbättras. Genom åtgärder i VA-planen minskar utsläpp från läckande avlopp/dåligt renande avlopp som orsakar övergödning.

För att inte riskera att LIS-områden påverkar djur och natur negativt kan undersökningar av stränderna behöva göras innan exploatering. Dispens får inte ges om dispensen motverkar strandskyddets syften.

En ökning av verksamheter och industrier kan påverka miljömålet negativt om utsläppen ökar men lagstiftningen ställer numera höga krav genom gränsvärdesnormer.

MKN för vatten

Vattendirektivets mål att uppnå god ekologisk och kemisk status i alla våra sjöar och vattendrag har direkt koppling till miljömålet.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram är juridiskt bindande och anger vilka åtgärder kommunerna behöver göra för att miljö kvalitetsnormerna ska uppnås.

Inom kommunen finns det ett vattendrag som har dålig ekologisk status, Lillälven (Dalforsån). Anledningen till klassningen är förekomst av ett vattenkraftverk som innebär att vattenfåran tidvis blir torrlagd och fiskfaunan har sedan lång tid tillbaka drastiskt ändrats och påverkats av vattenkraften i området. Dammen förklarades laglig genom vattendom 2010 och tillståndet är villkorat med minimitappning och anläggandet av fiskväg. Arbetet enligt vad som anges i tillståndet bedöms ge bättre förutsättning för högre klassning av statusen.

Enån uppströms bedöms ha otillfredsställande status på grund av försurning och diffusa källor. Oreälven har bristande konnektivitet (möjligheten till

spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material), och öringsbeståndet som tidigare vandrat mellan Siljan och Orsasjön har försvunnit. Vattendraget har även flottledsrensats. Båda vattendragen är svåra att åtgärda. Oreälven skulle bitvis kunna restaureras från flottledsrensningen. Eftersom flera av kvalitetsfaktorerna har låg klassning är det viktigt att ingen ytterligare försämring tillåts till exempel genom ökade utsläpp från industrier och enskilda avlopp.

I samband med en tillståndsansökan om utrivning av en damm i kommunens ägo vid Hemra-Tvärsern har länsstyrelsen bedömt att utrivningen kommer innebära att ekologisk status för Ljusacksbäcken och Ljugaren förbättras.

Kommunen ska även se över sina resterande dammar och ansöka om tillstånd att riva ut de dammar där det med hänsyn till enskilda intressen bedöms vara möjligt samt där det ger positiva miljöeffekter.

20.5.2 Grundvatten av god kvalitet

"Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Översiktsplanen innehåller flera planeringsinriktningar som avser att skydda och säkra vattenförsörjningen, vilket bedöms påverka miljömålet positivt. Bland annat ska kommunen se över och uppdatera skyddsföreskrifter för alla vattentäkter. Stor restriktivitet ska gälla för exploateringar som riskerar att förorena områden som tillhör klass 1 och 2 i länsstyrelsens vattenförsörjningsplan.

20.5.3 Myllrande våtmarker

"Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Majoriteten av kommunens våtmarker finns i skogsområdena. Flera våtmarker sammanfaller med andra utpekade naturvärden/värdetrakter. Exploatering som skulle kunna motverka miljömålet kan vara vindkraft då den lokaliseras i skogsområden med höga naturvärden.

Genom att belysa värdetrakter för skog och våtmarker i planen (grön infrastruktur) lyfts värdena på ett tydligare sätt i fysisk planering och värdena kan beaktas och tillgodoses på ett bättre sätt än tidigare. Åtgärder som kan påverka våtmarkerna negativt exempelvis dikning samt andra åtgärder som påverkar våtmarkers hydrologi får en tydligare koppling till miljömålen.

Fysisk planering måste överlag knytas hårdare till miljömålen och inte bara i fråga om negativ påverkan utan även positiva effekter. Planens planeringsinriktningar anger detta.

20.5.1 Levande skogar

"Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Översiktsplanens planeringsinriktningar säger att miljöer med höga kultur- och naturvärden av vikt för rekreation och friluftsliv ska bevaras och vårdas, vilket bidrar positivt till miljömålet.

Vid planering ska hänsyn tas till de värde-trakter som pekats ut i samband med arbetet med Grön infrastruktur. Kommunen ska också arbeta vidare med bildandet av kommunala skogsreservat som ligger tätorts-nära.

Utöver frågor som tas upp under *Ett rikt växt- och djurliv* rör miljömålet även möjligheterna att bedriva skogsbruk i kommunen. Den stora andelen skogsbruksmark som inte ägs av kommunen gör att möjligheter att påverka hur skogsbruket bedrivs är begränsade. På grund av detta finns svårigheter i att påverka skogsbruket till mer hyggesfri produktion, däremot ska kommunen föregå med gott exempel i sin egen skogsförvaltning.

20.5.2 Ett rikt odlingslandskap

"Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mång-falden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Med ett varmare och förändrat klimat ändras förutsättningarna för att fortsätta hävda de öppna landskapen. Växtsäsongen kommer troligen bli längre, skördarna större, men ett varmare klimat innebär också fler skade-insekter och sjukdomar. Översiktsplanen innehåller inga specifika riktlinjer för klimatanpassning av jordbruk/hävd av öppna landskap.

Ny bebyggelse ska enligt översiktsplanen inte splittra sammanhängande jordbruksarealer.

Planförslaget innebär att kommunen ska vara restriktiv med exploatering av odlingslandskapet vilket kan påverka miljömålet positivt. Vid planering och exploatering ska hänsyn tas de värde-trakter för odlingsområden som pekats ut i samband med Grön infrastruktur.

20.5.3 God bebyggd miljö

Miljömålet *God bebyggd miljö* definieras:

"Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en lång-siktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Planen bedöms få positiva konsekvenser för miljömålet eftersom bebyg-gelsen kommer att bli mer samlad och därmed ge goda förutsättningar för kollektivtrafiken, servicen och gemensamt eller kommunalt VA. Bebyggelse och viktiga målpunkter ska bindas samman av ett väl genomtänkt gång- och cykelnät som främjar rörelse.

Genomförandet av planen innebär också en ökad tydlighet i vilka områden med natur- och kulturvärden som inte bör exploateras eller hur de kan exploateras med hänsyn. Fokus på mer samlad bebyggelse begränsar fragmentiseringen av de öppna landskapen. Översiktsplanen tydliggör även

var riskområden för översvämning, skred och erosion finns, samt hur ny bebyggelse ska förhålla sig till dessa.

Riktlinjer för hantering av dagvattenfrågor tas fram, vilket kan förebygga klimateffekter i form av översvämning. Med en översiktsplan minskar risken för att ny bebyggelse och samhällsviktiga funktioner placeras i översvämningskänsliga områden.

Eftersom bebyggelsen centreras till serviceorterna och nära trafikleder ökar riskerna för bullerproblem. Riktlinjer för bostadsbebyggelse och buller samt redovisning av bullerstörda områden motverkar dock detta.

Bebyggelseutvecklingen kan förstärka de kulturhistoriska värdena genom att ny bebyggelse anpassas till platsen och dess historia (med stöd av de områdesbestämmelser som översiktsplanen anger), men även minska värdena om utvecklingen sker på ett oförsiktigt sätt.

20.5.4 Ett rikt växt- och djurliv

"Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd."

Planens konsekvenser i relation till miljömålet:

Med ökat bostadsbyggande är det oundvikligt att naturmark kommer att tas i anspråk för bebyggelse. Liknande är situationen med ett ökat antal verksamheter som dock troligtvis kommer att innebära en utbyggnad av befintliga industriområden (beroende på hur arbetet med fördjupade planer för serviceorterna utformas). Utbyggnad av infrastruktur kan också innebära att naturmark tas i anspråk.

Planen innehåller dock flera faktorer som bidrar positivt till målet. Genom att förtäta serviceorter och byar minimeras inanspråktagandet av naturmark som stärker förutsättningarna för att större sammanhängande naturområden inte kommer att fragmenteras. Kommunen ska också värna mark- och vattenområden som är värdefulla för att upprätthålla biologisk mångfald. Utpekandet av opåverkade områden i kommunen bidrar till bevarande av livsmiljöer för djur och växter.

20.6 Samlad bedömning

Översiktsplanens största fördel jämfört med nollalternativet är dess samordning och ökade tydlighet när det gäller till exempel bostadsbebyggelsens utveckling. Planförslagets koncentration av bebyggelse i serviceorter och längs utvecklingsstråk sparar områden som till exempel har höga naturvärden, samtidigt som det ger möjlighet till en mer effektiv kommunal service och en mer kostnadseffektiv infrastruktur. Med översiktsplanen finns också bättre möjligheter till klimatanpassning och en god hushållning av mark och vatten.

Översiktsplanens möjliga negativa miljökonsekvenser rör påverkan på riksintresseområden samt LIS-områdenas påverkan på naturvärden och allmänhetens tillgång till stränder. De strategiska utvecklingsområdena ligger

nästan uteslutande inom riksintresseområdet för Siljansringen. Riksintresseområdet för Siljansringen är stort och det finns flera och varierande värden att ta hänsyn till, vilket översiktsplanen med dess skala och detaljeringsgrad har svårt att redogöra för. Det är därför viktigt att kommande fördjupningar och detaljplaner visar vilka värden i dessa områden som bebyggelseutvecklingen ska ta hänsyn till.

Förtätning i redan bebyggda områden innebär fler människor och mer trafik inom samma yta, vilket kan leda till att fler människor utsätts för buller och föroreningar. Samtidigt ökar effektiviteten i den kommunala servicen, fler människor bor nära kollektivtrafikstråken och inom gång- och cykelavstånd till viktiga målpunkter. Med korta avstånd mellan bostäder, service och mötesplatser ges möjlighet för fler att röra sig till fots eller med cykel vilket ger goda hälso- och miljöeffekter.

Existerande infrastruktur och kommunal service kan bara nyttjas till en viss gräns. Problem kan uppstå om och när systemen når maximalt utnyttjande, vilket kräver större investeringar. Exempelvis har sådan problematik redan identifierats i Rättviks tätort (Lerdal och Gärdebyn) där investeringar i tillfartsvägar och större satsningar kring dagvatten kommer behövas framgent för att skapa en fungerande helhet.

Välplanerade LIS-områden kan också ha en positiv inverkan på allmänhetens tillgång till stränder om detta är en tydlig målsättning i planeringen. I de LIS-områden som har befintlig bebyggelse kan förutsättningarna till att ansluta till gemensamt eller kommunalt VA förbättras. Genom utpekandet av LIS-områden finns förhoppning om att möjliggöra ytterligare intressant mark för utveckling av näringslivet på landsbygden.

Översiktsplanen lyfter vikten av att öka det regionala samarbetet för att bland annat ge tillgång till en större arbetsmarknadsregion och kompetensförsörjning. Kommunen ska också agera för att stärka utvecklingen på landsbygden. En större arbetsmarknadsregion och utveckling över hela kommunens yta ger behov av arbetspendling som, om det inte sker på ett hållbart sätt, kan ge ökade koldioxidutsläpp och belastning på miljön.

Översiktsplanens fokus på ett mer hållbart trafiksystem syftar till att motverka detta. Ett sätt att minska trafikens negativa påverkan är att stärka de mer hållbara alternativen gång, cykel och kollektivtrafik. Utöver minskade utsläpp ger detta effekter på folkhälsan genom uppmuntran till ökad rörlighet. Ett trafiksystem som erbjuder olika transportmedel bidrar också till en mer jämställd trafikmiljö då även de utan bil kan nå målpunkter i samhället.

Siljansbygden ska stärkas som turistmål. Inom besöksnäringen är det områdets natur- och kulturvärden som lyfts fram som mest intressanta. De turistiska värdena i Rättviks kommun finns i huvudsak kring Siljan och inom Siljansringen. Inom samma område finns också kommunens primära serviceorter, huvudkommunikationsstråk och majoriteten av alla kommuninvånarens bostäder, liksom kommunens huvudvattentäkt. Konflikter kan uppstå i relationen mellan dessa anspråk och intressen.

Många av de åtgärder som föreslås i översiktsplanen ger med all sannolikhet betydande samhällsekonomiska vinster på lång sikt men kan kräva insatser som ger kostnader på kortare sikt.

Genom god samhällsplanering kan kommunen erbjuda bra miljöer för företag men också för boende och välfärdstjänster. Med väl fungerande

samhällsservice kan fler komma att välja Rättvik som bostadskommun och därmed bidra till näringsliv och tillväxt.

Översiktsplanen lyfter fram vikten av en levande landsbygd. Globalt och nationellt ser vi trender som visar att fler och fler väljer att flytta från landsbygden mot mer tätbebyggda områden. Avfolkningen får konsekvenser för de mindre orterna där också servicenivån minskar med ett krympande invånarunderlag. Ett aktivt arbete för att främja en levande landsbygd kräver investeringar.

Det öppna landskapet och landsbygdens värden är viktiga för livsmedelsproduktion men också för landskapsbilden. Insprängt i det öppna landskapet finns också huvuddelen av den historiska bebyggelsen med höga bevarandevärden. Bevarandet av dessa värden kan kräva insatser och investeringar från kommunen men dess bevarande bedöms som viktigt för såväl näringsliv, boende, turister som den biologiska mångfalden.